

ingediend op **1283** (2021-2022) – Nr. 2
10 mei 2023 (2022-2023)

Verslag

namens de Commissie voor Onderwijs
uitgebracht door Kathleen Krekels

over het voorstel van resolutie

van Elisabeth Meuleman, Johan Danen,
Meyrem Almaci en Jeremie Vaneeckhout

over een doordacht smartphonebeleid
in de Vlaamse scholen

Documenten in het dossier:
1283 (2021-2022) – Nr. 1: Voorstel van resolutie

verzendcode: OND

Samenstelling van de Commissie voor Onderwijs:

Voorzitter: Karolien Grosemans.

Vaste leden:

Arnout Coel, Koen Daniëls, Karolien Grosemans, Kathleen Krekels, Annabel Tavernier;
Roosmarijn Beckers, Jan Laeremans, Kristof Slagmulder;
Loes Vandromme, Hilâl Yalçın;
Jean-Jacques De Gucht, Gwendolyn Rutten;
Johan Danen, Elisabeth Meuleman;
Hannelore Goeman.

Plaatsvervangers:

Marius Meremans, Axel Ronse, Nadia Sminate, Kris Van Dijck, Katja Verheyen;
Leo Pieters, Els Sterckx, Sam Van Rooy;
Katrien Schryvers, Brecht Warnez;
Els Ampe, Tom Ongena;
Stijn Bex;
Steve Vandenberghe.

Toegevoegde leden:

Kim De Witte.

Op 4 mei 2023 besprak de Commissie voor Onderwijs het voorstel van resolutie over een doordacht smartphonebeleid in de Vlaamse scholen.

1. Toelichting door de eerste indiener

Elisabeth Meuleman wijst er bij het begin van haar toelichting op dat het voorstel van resolutie weliswaar al een jaar geleden is ingediend maar nog niet aan actualiteitswaarde heeft ingeboet. De omgang met smartphones op school is iets waar men blijft mee worstelen. Kinderen beschikken over een smartphone vanaf steeds jongere leeftijd, inmiddels gemiddeld al vanaf negen jaar.

Iedereen weet dat er voordelen aan zijn zoals gemakkelijke en snelle communicatie, contactvorming en informatie, maar ook gevaren als problematische sociale relaties (die in pesten kunnen uitmonden) en een mogelijk negatieve impact op leerprestaties en zeker op concentratie. Tussen 10 en 30 procent van de jongeren vertoont symptomen van problematisch gebruik: een intense drang om de telefoon te gebruiken, verlies van tijdsbesef en paniekgevoelens bij een lege batterij. Het fenomeen heeft zelfs al een naam: PSU (problematic smartphone use).

Wat concentratie betreft, stelden onderzoekers in Engelse scholen vast dat de test-scores met meer dan 6 procent waren toegenomen in scholen die de telefoon hadden gebannen. Bekende en minder bekende mensen pleiten voor een dergelijke ban en ook in Vlaanderen zijn er scholen die daarvoor kiezen. Een nadeel is wel dat leerlingen niet correct leren omgaan met een smartphone terwijl juist een gezonde digitale balans belangrijk is. De indieners achten het dan ook meer aangegeven om jongeren te leren werken met hun smartphone in de plaats van die te verbieden en daarover afspraken te maken samen met de leerlingen, zoals ook door de Vlaamse Scholierenkoepel wordt bepleit. Participatieve besluitvorming vergroot immers het draagvlak en kan leerlingen doen inzien dat het verstandig is om in bepaalde situaties de smartphone niet te gebruiken.

Naast het tijdstip en de duur van het gebruik gaat het ook om mediawijsheid en digitale geletterdheid. Als voorbeeld vermeldt de spreker de pogingen van bedrijven en influencers om jongeren producten te doen kopen. Op dit moment heeft amper een op de drie scholen een duidelijke visie op smartphonegebruik. De indieners achten het nuttig om op dat vlak een beleid uit te werken waarin de voordelen worden gemaximaliseerd en de nadelen geminimaliseerd.

Het lid benadrukt dat het geenszins de bedoeling van de indieners is om de overheid ertoe aan te zetten zich te mengen in het smartphonebeleid van de scholen, die ze op dat vlak autonoom achten. Wel vinden ze dat een ondersteunend beleid kan worden uitgewerkt dat de problematiek objectiveert en de onderwijsverantwoordelijken motiveert om zelf een dergelijk beleid uit te werken.

Volgens de Vlaamse Scholierenkoepel is het gebruik van smartphones belangrijk als thema voor leerlingen en als discussieonderwerp op school. Zij hebben de behoefte om het gesprek aan te gaan en tot afspraken te komen. Daar bestaan al goede voorbeelden van, met ruimte voor nuance, maatwerk en gedragen afspraken om tot gedragsverandering te komen. Het voorstel van resolutie wil een dergelijke aanpak stimuleren.

Als onderzoeksrapporten die door de indieners werden geraadpleegd, vermeldt Elisabeth Meuleman de Digimeter van Mediawijs (uitgewerkt door imec), 'De digitale leefwereld van kinderen' en 'De digitale leefwereld van jongeren' van Apestaartjaren (een grootschalig tweejaarlijks onderzoek), naast het onderzoek van onder andere Lieven De Marez. Verder vernoemt ze de nota van de Vlaamse Regering over de Digisprong en ICT-gebruik (Digisprong. Van achterstand naar voorsprong. ICT-plan voor een kwalitatief digitaal onderwijs in uitvoering van het

relanceplan Vlaamse Veerkracht, *Parl.St.* VI.Parl. 2020-21, nr. 591/1). Er is ook onderzoek dat uitwijst dat de leeftijd tussen 12 en 18 jaar cruciaal is voor de ontwikkeling van de prefrontale cortex, naast dat over multitasking.

Overwegende dat de smartphone een belangrijk onderdeel is van het dagelijkse leven van zowel jongeren als volwassenen, dat het leven zich tegenwoordig voor een groot deel afspeelt in de context van een aandacht economie waarin een commerciële strijd woedt om de aandacht van iedereen (een fenomeen dat in belangrijke mate ingebakken zit in veel applicaties die gebruikt worden op de smartphone, die zijn ontworpen om de aandacht te trekken), dat de discussie over het gebruik en de digitale geletterdheid zeer breed leeft in alle scholen, dat er heel wat problematisch smartphonegebruik is, dat leerkrachten het soms moeilijk hebben om met moderne technologie om te gaan, dat zelfregulering niet altijd voldoende is bij problematisch gebruik, dat problemen als cyberpesten voorkomen, maar dat smartphones anderzijds een meerwaarde kunnen bieden en in een goede context tot een betere leeromgeving leiden, leggen de indieners een aantal vragen voor aan de Vlaamse Regering.

Zij vragen om scholen te ondersteunen bij de optimale inbedding van technologie in het leven op school en een overkoepelend denkkader te ontwikkelen over tijdsbesteding, schermtijd en gezondheid op school. De Vlaamse Regering moet er niet alleen voor zorgen dat het denkkader wetenschappelijk onderbouwd is, maar ook dat het richtinggevend en verbindend kan zijn voor verder onderzoek.

Verder vragen zij scholen, leerkrachten en leerlingen bij te staan bij de verwerving van inzicht in het smartphonegebruik. Het inzicht in onbewuste gewoontes helpt om schermtijd te controleren en om de smartphone te domesticeren op school.

Zij vragen tevens om een bovenschools kader te creëren zodat scholen weten hoever ze kunnen gaan in het kader van leerlingenrechten, privacy en deontologie. Het verdient aanbeveling om dat kader te integreren in een ruimer ICT-beleid op school.

Zij vragen om scholen, CLB's (centra voor leerlingenbegeleiding) en andere actoren te ondersteunen bij het verbeteren van het digitale welzijn van de leerlingen en bij het detecteren van problematisch smartphonegebruik.

Zij vragen om verder onderzoek te stimuleren en te ondersteunen naar de manier waarop smartphones constructief deel kunnen uitmaken van de lessen.

Zij vragen om de dialoog op school te stimuleren, veeleer dan te focussen op een top-down afgekondigd reglement. Er moet werk worden gemaakt van een vertrouwensrelatie zodat het schoolbeleid gericht is op leerlingenparticipatie en draagvlak, veeleer dan op restricties voor de leerlingen.

Zij vragen om een helder onderscheid te maken tussen wenselijk gebruik en problematisch gebruik en goede praktijken te ontwikkelen voor de remediëring van problematische situaties.

Zij vragen om een visie te ontwikkelen op de rol van digitale wijsheid en mediawijsheid en een strategie voor digitale en kritische vaardigheden en e-inclusie in scholen en onderwijsvormen voor de sociaal meest kwetsbare leerlingen. De Vlaamse Regering moet daarvoor een stimulerend beleid uitstippelen en zorgen voor projectfinanciering, opdat werk wordt gemaakt van digitaal welzijn.

Tot slot vragen de indieners om een actieve rol toe te kennen aan Mediawijs als coördinerend Vlaams Centrum Digitale en Mediawijsheid.

2. Bespreking

Jan Laeremans dankt de indieners voor hun werk en deelt mee dat zijn fractie instemt met het voorstel van resolutie. Als leraar mocht hij zelf ervaren hoe lastig het is om leerlingen met een smartphone bij de les te houden, net zoals deelnemers aan een vergadering, nog afgezien van het gebruik bij spieken. Een verbod bijvoorbeeld op speelplaatsen verbetert het sociaal contact.

Op een school zijn duidelijke regels nodig. Leerlingen kunnen daarmee leven, verzekert hij, na goed overleg met de leerlingenraad. Zoveel mogelijk de telefoon bannen zoals in het Turnhoutse Sint-Jozefcollege, blijkt goed te werken. Er is trouwens al afleiding genoeg op die leeftijd, zeker in een gemengde school. Hij ontkent niet dat dergelijke toestellen nuttig ingezet kunnen worden in de les, maar dat is dan bij uitzondering.

Alles verbieden zoals in Frankrijk gaat hem te ver, maar met het stimuleren van duidelijke richtlijnen per school, is hij het zeker eens, besluit het lid.

Ook de fractie van *Thijs Verbeurgt* dankt Groen voor het initiatief. Heel wat scholen worstelen inderdaad met het thema. Concentratie is wel degelijk een uitdaging, maar tegelijk moet men beseffen dat de smartphone niet weg te denken valt uit het leven van de leerling. Het is dan ook belangrijk om scholen te stimuleren in de ontwikkeling van een eigen beleid op dat vlak, door leerkrachten en leerlingen samen, in het kader van een pedagogisch project. Zijn fractie steunt daarom het voorstel van resolutie.

Ook *Karolien Grosemans* dankt Groen om het belangrijke en actuele thema op de agenda te brengen. Er zijn scholen die bijvoorbeeld op pestgedrag reageren met een verbod, andere die een *modus vivendi* zoeken, waar de smartphone geïntegreerd wordt in sommige lessen maar in andere dan weer niet. Haar fractie benadrukt dan ook de autonomie van de scholen bij het opstellen van een beleid op maat, ook voor ICT in haar geheel.

Volgens de spreker worden scholen daarvoor nu al voldoende ondersteund, anders dan in het voorstel van resolutie overwogen wordt. Zij kunnen onder andere terecht bij Mediawijs, waarvan op de site alle tools en expertise te vinden zijn. Verder heeft ook minister Ben Weyts met de Digisprong stappen gezet naar kwaliteitsvolle digitalisering van het onderwijs, waarvan zij de onderdelen opsomt. Ook bij het bijbehorende Kennis- en Adviescentrum kunnen scholen terecht. Tot slot is ook het gebruik van technologische middelen opgenomen in sleutelcompetentie 4, waarbij ze eindterm 4.3 citeert van de doorstroomfinaliteit van de tweede graad.

De spreker vat samen dat voor haar fractie alle tools al aanwezig zijn en dat scholen de volledige autonomie voor een beleid op maat hebben. Extra regelgeving is dan ook onnodig. Het bestaande kader volstaat.

Elisabeth Meuleman is het eens dat de autonomie van scholen belangrijk is. Ook het voorliggende voorstel van resolutie gaat daarvan uit en bepleit geen algemene ban. Het blijft echter een feit dat slechts een derde van de scholen effectief een dergelijk beleid heeft ontwikkeld en bovendien niet overal in samenspraak met de leerlingen(raad). Zowel de Vlaamse Scholierenkoepel als experts bepleiten om goede praktijken te verspreiden en scholen daarin nog meer te ondersteunen. Mocht alles zo duidelijk zijn en scholen zich zo sterk weten, zouden niet met de regelmaat van de klok problemen opduiken, stelt de spreker.

Het voorliggende voorstel van resolutie is constructief en in samenspraak met het veld tot stand gekomen, benadrukt Elisabeth Meuleman. Zij betreurt dat de meerderheid denkt dat er al genoeg is en daarom haar pleidooi voor versterking van de ondersteuning niet steunt. Ze blijft erbij dat leerkrachten eens te meer een taak erbij hebben gekregen en het gevoel hebben daarbij enigszins aan hun lot overgelaten te worden. Het voorstel van resolutie wil daar een antwoord op bieden.

3. Stemming

Het voorstel van resolutie over een doordacht smartphonebeleid in de Vlaamse scholen wordt verworpen met 6 stemmen tegen 4.

Karolien GROSEMANS,
voorzitter

Kathleen KREKELS,
verslaggever